

קלע דוד

"קלע דוד" הוא הספר הראשון שהוציאה לאור שלוחתה הישראלית החדשה של ההוצאה הב"רישית המכובדת "ויינפולד את ניקולסון". מסתבר שבחירה לפתוח בספרים כתובים על ידי מדינאים ופוליטיקאים בכירים בישראל, ששמן ונושאי כתיבתם, שהם גם נושאי עיי-סוקם, עשויים למשוך את מירב ההתעניינות מצד קהל הקוראים, בעיקר בחוץ-לארץ. וא"כן, ספרו של שמעון פרס מתאים הרבה יותר לקהל-הקוראים הזו מאשר לקהל-הקוראים הישראלי. זאת משום שדברים חדשים לא גמ"צא בו, והדברים המעניינים באמת אינם מצו"יים בו, בשל מניעות אובייקטיביות. ולא רק אובייקטיביות. שמעון פרס הוא כיום שר ב"ממשלת הליכוד (לשעבר) וכהנהגו הרמה, יחד עם שיבתו לחיק המפלגה ממנה פרש כדי לה"קים ביזע רב את רפ"י, כופה עליו מיגבלות חמורות של כתיבה. מעניין להשוות את הת"בטאויותיו בכתב לפני הקמת ה"מערך" עם התבטאויותיו בספר הזה. פוליטיקאי השואף למעש מבקר, כנראה, את כלוב-הזהב הכופה עליו איפוק ומיתון על הישיבה מן הצד, המ"אפשרת לו חופש התבטאות ומתיחת בקו"ת כלבבו.

"קלע דוד", כפי ששמו מעיד עליו, צריך היה להיות סיפורו של ה"רכש" מאז קום המדינה ועד היום הזה, תחום ששמעון פרס היה מי"פ קד עליו בכהונותיו השונות במשרד-הבטחון ובו הגדיל לעשות. אולם הפרקים שעניינם מאמצי הרכש מאכזבים. לא תמצא בהם סר"דזת שלא נודעו עד כה; לכל היותר, תיאר"רים מפורטים יותר של פגישות גורליות מנ"קודת-מבטו של מר פרס, המצולם בספרו בי"חברתם של גדולי עולם. הפרקים המעניינים באמת הם אלה בהם מפרש פרס את נקודת"מבטו על הסיכסוך הישראלי-הערבי, למגיעו ולמהלכיו, ועל סיכויי השלום. מן הדין לומר כי גם כאן אין פרס מתגלה כהוגה מקורי או בעל-חידושים. כוחו היה-והינו-בעשייה, בקניית חזונו של אחרים ובהירתמות להגש"

מתו. מעלה גדולה הראויה למלוא ההערכה, אלא שלא כל פוליטיקאי רבי-מעש מחויב לה"יות גם הוגה-דעות מדיני מקורי או מעמיק. גם שמעון פרס, אף שהתאמץ בכך הרבה, אי"נו משמיע דברים חדשים משלו. אך, בשל המקום שהוא תופס בחיינו המדיניים, ראוי גם ראוי לדעת מה דעתו ומה התפיסות הסודי"טיות המנחות אותו בפעילותו.

כאמור, מנוסחות תפיסות אלו במידה רבה מאד של מתינות ואיפוק, שגור המחבר על עצמו, והוא נשמר מכל אמירה העולה לה"יות חורגת או פורצת מוסכמות. עם זה יש כאן דברים הראויים להישמע. זאת בעיקר משום עקרון הפראגמטיות המנחה את חשי"בתו ומעשיו. פראגמטיות הגורסת ראייה מצי"אחתית ולא דוקטרינרית של הקיים. והגורסת בתוך כך עשייה מיידית בתחומים הנראים פחות חשובים לכאורה. בענין זה נראה שהוא מקבל את דרכו של שר-הבטחון משה דיין ביחס לדברים שצריך ולא צריך לעשותם ב"שטחים". עיצוב המציאות של יחסי ישראל"עם הערבים. וקודם-כ"ל אלה המכונים פלש"תינאים והנמצאים עתה תחת שלטונה. אינו צריך להיות עיצוב המתחיל מן הצורה הפור"מאלית. "ככלות הכל שמות ניתנים לילדים—לאחר שגלדו". מגמתו היא לחתור לקראת "שיתוף-פעולה פראגמטי" בין אוכלוסים יהוד"דים וערבים בתחומים לכלליים וחברתיים שו"נים, ושיהיה תשתית לשיתוף-פעולה מדיני לי"עתידי-לבוא. הדרך: להביא למודרניזציה חב"רתית וכלכלית בציבור הערבי ולהפכו לחב"רה מובילית, פתוחה, משוחררת מיצרים רא"דיקליים, שהם פרי המבנה החברתי הקיים. פרס אינו נחרד מרוח "העבודה העברית" ה"מרחפת לפעמים על-פני הארץ. כמי שסיסמ"תו "מכונית לכל פועל" היתה פעם וולגרי"זציה של תפיסתו היסודית בדבר הצורך הח"יוני של ישראל להיות חברה טכנולוגית ומ"דעית מתקדמת. ברור לו כי דברים שהיה להם מקום בתחילת המאה אפשר שלא יכירם מקומם בשליש האחרון שלה. כך, למשל, יר"דע הוא כי לא ייתכן פתרון מדיני לבעיית הפליטים כיום וכי אין לישבם בחבלי יהודה ושומרון השבעים חקלאות כשם שאין להחזיר

* שמעון פרס: קלע דוד; ויינפולד וניקול"סין. ירושלים, 1970; 261 עמ'.

מתקופת הג'אחליה שלפני האסלאם ושירתם של משוררי התרבות המוסלמית בימי זהרה. ואכן, מדגיש העורך המתרגם בהקדמתו: "ובמיוחד במסחו על 'הגבורה בשירה הערבית העתיקה' (עמ' 22-14), כי הכרת השירה הערבית העתיקה עשויה ללמדנו לא מעט על הערבי ועל מערכי נפשו. ומדוע, אפוא, לא זכתה השירה הערבית לתרגום עברי נאות עד עצם היום הזה? נראה כי החשובה נעוצה בקשי"לשונה ובעולמה המיוחד של שירה זו, עולם המרוחק ת"ק פרסה במושגיו והוויתו של האדם המערבי (ובמידה רבה—אף של האדם הערבי של ימינו). זוהי שירת-מדבר בעלת מסורת-התבטאות מדברית (והדבר אמור אף לגבי חלקה זה שנכתב בימי פריחתה של הקיסרות המוסלמית, ובידי משוררים עירוניים!).

דומה, מכל הנסיגות שנעשו לתרגם שירה זו ללשונות זרות האירה ההצלחה פנים אף ורק למזרחנים אנגלים בני המאות האחרונות; אולם ייזכרו לטובה אבירי השירה העברית בספרד שיתרגמו בהצלחה מרובה מספר קטעים מן השירה הערבית הקלאסית, ולפעמים אף שיבצו ממנה בתוך שירתם העברית. גורן מגיש לנו בקובץ זה מכתב אישי בהחלט, והדבר אמור במיוחד במשוררים העבאיים סיים כאל-מותנבי וכאל-מערי, שמהם לקח לא דווקא את השירים הנודעים והמיצגים ביותר. מכל-מקום, מעידה הבחירה על טעם ספרותי משובח ועל התמצאות מעולה בספרות הערבית העתיקה. ליד כל תרגום מובא המקור הערבי בניקוד מלא, והמתרגם השתמש לשם כך בגרסות מעניינות שליקטן ממקורות שונים. ניתנת האמת להיאמר כי עבודתו כעורך, וכן מבואותיו הקצרים והארוכים כאחד, כולם עשויים ללא רבב.

אולם מלאכת התרגום עצמה לא תמיד היא מתעלה לרמה של תרגום אמנותי. הסגנון העברי מוקשה ומשובץ ביטויים מקראיים נדירים לרוב, למעשה, חש בכך גורן עצמו, כי על כן מסיף הוא מדי-פעם הערות-שוליים שמגמתן לפרש את המלים העבריות (!) הקשות. אך לא רק הקושי המילוני מסרב את התרגום. עיקר הסיבול הוא במבנים

רם לבתיהם, שאינם עוד, אשמלכתחילה לא היו להם. יישובם בכפריים-לדוגמה אף הוא, כמדומה, פתרון טוב על-גבי הנייר אך לא במציאות. במציאות יש ליצור תנאים של שיגשוג כלכלי אשר "עשוי לקרוץ לרבים מן הפליטים, שייאורו להתחילף את מגוריהם ה-אמללים, סיטואציה שיש עמה פיתוח וסיכוי, ושיעשו זאת מרצון". גם בעניינים אחרים אין פרס נתפס לפתרונות "של נייר", בקבעו כי שורש המלחמה בין ישראל לערבים נעוץ במבנה החברתי-המדיני של המדינות הערביות, בשלב התפתחותן הנוכחי. כדי להבטיח את עצמה, גם כמדינה טכנולוגית ומדעית, חארץ של אוניברסיטאות ומוסדות-מחקר, חייבת ישראל לדאוג לא רק לפיתוחה בתחומים אלה ולשאוף לעצמאות בהם אלא לדאוג גם לבטחונה. "המטרה הראשית היא לשלוט על שטח, שליטה שתאפשר לישראל למנוע אפשרות של התקפה מהחדשת".

בשביל הקורא הישראלי ספרו של פרס יפה ככרטיס-ביקור ממותן וזהיר של שר בממלכה, ושהיה מעורב בכמה פרקים מכריעים בתולדות בטחונה של ישראל והמבקש להפוך מה שניתן לספר לסיפור מרתק. זאת, לא ברצח ההצלחה יתירה. לא אחת פוגמת בפרס השאיפה לאצטלה של איש-הגות משכילי, כשהיא גוררתו לציטוטים לא נכונים (ייחוס מימרה של דידרו לפרידריך הגדול, למשל) ולקביעות פשטניות בתחומי מדיניות-החוץ של המעצמות, ועוד.

י. ש.

משירת ערב

אנתולוגיה זו של שירה ערבית עתיקה בתרגום גורן המזרחן אשר גורן יש בה כדי להכיר לנו את העובדה החשובה שלא השירה הערבית המודרנית לבדה ראויה לתרגום ולעיון אלא אף שירתם של ערביי המדבר

* אשר גורן: משירת ערב (תרגומים ורשימות); הוצאת ספריית התרגומים, המכון ללימודי אסיה ואפריקה, האוניברסיטה העברית בירושלים, 1970; 143 עמ.